

Колошук Н. Г.,

д-р філол. наук, проф.

Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки (м. Луцьк)

***Поетика віршування в «Інтинському зошиті» Григорія Кочура та поетів
«Інтинської школи»***

Анотація

У період 1945-1950-х рр. у концтаборі ГУЛАГУ поблизу селища Інта (Республіка Комі) виникло своєрідне мистецьке об'єднання – група людей, які прагнули творчого життя і знайшли його в поезії. Його авторитетним центром став український перекладач Григорій Кочур. За аналогією з умовними назвами гуртків української літератури – «Празька школа», «Нью-Йоркська школа», «Київська школа» – називаємо Кочурівське середовище «Інтинською школою». До нього входять представники кількох генерацій українських митців, які гуртувалися навколо Кочура в таборі й опісля, воно стало своєрідною з'єднувальною ланкою в ланцюгу наступності української поетичної традиції, яку історики літератури наразі ще не бачать. Робимо спробу відкоментувати віршову поетику у збірці Григорія Кочура «Інтинський зошит». Цей митець успадкував традицію модерного періоду української поезії і плідно її продовжив, уже в 1940-х роках розширюючи її рамки, оскільки спирався на відкритий йому величезний досвід світової класики. Перші його, нині знамениті переклади зроблені ще в концтаборі. Кочурова віршова поетика в «Інтинському зошиті» вражає вишуканістю, розмаїттям, використанням незатертих формальних прийомів віршування, оновленням класичної форми, позаяк є талановитим втіленням ідей, незвичних для легальної тодішньої (сталінського періоду) української літератури – розвиває екзистенційні трагічні мотиви, декларує вагу поетичного слова. Завдяки Г. Кочуру та представникам співдружності, що її умовно називаємо «Інтинською школою», українська поезія розвивалася як андеграундна течія, і традиційна система віршування в ній поєднувалася з експериментальними неklasичними формами ще до приходу в літературу представників Нью-Йоркської чи Київської школи та авангардистів-вісімдесятників.

Ключові слова: поетична збірка Г. Кочура «Інтинський зошит», «Інтинська школа», андеграундна течія в українській радянській поезії, віршова поетика, некласичне віршування, віршові розміри, дольник.

Постановка наукової проблеми та її значення. Видатного українського перекладача-поліглота Григорія Кочура мало знають як автора його власних віршів. Єдину збілочку поезій «Інтинський зошит» він видав, переступивши поріг власного восьмидесятиліття – у 1989 році. Насправді ці вірші створені набагато раніше – у часи його десятилітньої неволі (1943-1953), яку відбував в Інтинському концтаборі, де виникла співдружність інтелігентів, авторитетним і притягальним центром якої він став. До нього горнулися чимало творчих людей – пізніше відомі українські письменники й діячі Микола Сарма-Соколовський, Дмитро Паламарчук, Іван Савич (Лук'яненко), Андрій Химко (Хименко), Микола Василенко, Євген Дацюк, Юрій Лісняк, Іван Гришин-Грищук, Григорій Полянкер, Михайло Хорунжий, Іван Микульський, Любомир Полюга, Кузьма Хобзей, Олександр Гринько (майбутній актор українського театру й кіно); а також Василь Супрун (білоруський поет), Рауль Кабідзе (грузинський письменник), Гасан Ахвердієв (азербайджанський письменник), Віктор Василенко (російський поет, професор МДУ) та ін.¹ П'ятеро з названих фігурують у збірці «Інтинський зошит» як адресати віршів-посвят: Д. Паламарчук, Г. Ахвердієв, М. Соколовський, Р. Кабідзе, К. Хобзей. Чи не всі пізніше згадували Г. Кочура як учителя й наставника, із глибокою вдячністю та пошаною. Зокрема М. Сарма-Соколовський згадував його до кінця життя, раз по раз присвячував йому вірші (в обох збірках його віршів по кілька таких посьвят); посмертна посьвята наставникові – вірш «Одного разу Григорій Кочур» містить промовистий рядок: «Умер мій учитель, / не тільки мій...» [5, с. 17].

¹ У різних джерелах цей перелік подається по-різному. Спираємося на біографічні джерела про Г. Кочура, М. Сарму-Соколовського та кожного з перерахованих в'язнів Інтинського табору. Див., зокрема, нарис М. Василенка «“Парнас” у Заполяр'ї» в його книзі [1, с. 196-212].

Вони були майже однолітками – Кочур був лише двома роками старший, але на момент їхньої зустрічі в Інті набагато досвідченіший у літературній справі (зустріч відбулася, очевидно, у 1948 року, коли М. Соколовський потрапив до Інтинського табору, де Кочур був із 1945-го).

Саме наставницька роль Кочура в колі близьких йому за творчими устремліннями друзів і дає нам підстави назвати мистецьке середовище, яке він усе подальше життя створював навколо себе, «Інтинською школою», оскільки літературна школа, за визначенням теоретика літератури, – це «об'єднання найближчих творчих однодумців, що декларують теоретичні підвалини своєї спільноти, обстоюють їх у дискусіях і суперництві з опонентами, прихильниками інших естетичних поглядів як у синхронному (угруповання), так і в діахронному (школа) аспектах» [7, с. 423].

До цього кола в кінці 1960-х років приєднався поет із провінційного Борислава, колишній табірник Іван Гнатюк, який відбув табірну кару в 1949-1956 рр. на Колимі. У своїх спогадах далеко пізніше він писав: «Борис Харчук познайомив мене й з ірпінцями – Григорієм Кочуром та Дмитром Паламарчуком, яких разом з Миколою Лукашем, що більше часу перебував у Ірпені, аніж у Києві, їхні друзі називали “ірпінською трійцею”. Три талановиті й відомі у світі перекладачі художньої літератури, зокрема поезії; вельми благородні й чесні особистості – знайомство, а потім і дружба з ними робили мене духовно багатшим і, безумовно, щасливим. <...> Не віриться, що вже нема в Ірпені Григорія Кочура. Завжди протягом тридцяти років, приїжджаючи до Ірпеня, я заходив до нього зігріти душу, слухав щирі поради й червонів, коли він, бувало, за своєю милою звичкою, побачивши якусь недоладність у моїх віршах, міг доброзичливо мені дорікнути» [2, с. 266, 436].

Власне, в Інті виникло не мистецьке об'єднання, а група людей, які прагнули творчого життя і знайшли його в поезії. Справжнім наставником і визнаним метром (передусім у перекладацтві) Кочур став пізніше, вже в

Ірпені (після реабілітації в 1962 р.), куди до нього потягнулися українські поети й перекладачі з нового шістдесятницького покоління та ще молодші. Але логіка в називанні кочурівського середовища «Інтинською школою» (за аналогією з умовними назвами об'єднань українських літераторів – «Празька школа», «Нью-Йоркська школа», «Київська школа») така: представники кількох генерацій митців, які гуртувалися навколо Кочура в таборі й опісля, є своєрідною з'єднувальною ланкою в ланцюгу тяглості української поетичної традиції, яку історики літератури наразі ще не бачать – про це свідчать видані підручники, програми, словники тощо. Відчутна ця прогалина й у ґрунтовній колективній монографії «Український дольник», де з визначних радянських поетів 1940-1950-х років присутні лише двоє – Леонід Первомайський та Андрій Малишко [див.: 7, с. 100-116]. Ті, про кого не йдеться, представляють кілька поколінь, брутално вирваних із життя та з літератури в роки сталінських репресій; із великими труднощами вони поверталися до творчої праці в роки «відлиги», повернення було затяжним і неодноразово переривалося та «перебивалося», як бачимо з їхніх біографій, однак вони таки сказали своє слово в літературі, у поезії. І вже давно пора їх прочитати й оцінити належним чином.

Мета й завдання дослідження. Отже, робимо спробу відкоментувати віршову поетику у збірці Григорія Кочура «Інтинський зошит». Хоча власні вірші її автора й були відомі, очевидно, лише в найближчому колі, дружні поради майстра напевне вплинули на тих, хто тягнувся до нього. Таким чином його власна поетика (до неї варто долучити й аналіз поетики його перекладних поетичних текстів) впливала на подальший розвиток української традиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі літературознавчих досліджень про збірку не існує. Однак є дослідження про Кочура-перекладача й науковця, спогади про нього, виклад його біографії тощо.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування одержаних результатів дослідження. «Інтинський зошит» містить усього 27 поезій, зате кожна з них – унікальна перлина, варта окремого дослідження. Деякі вірші мають авторське датування, в інших воно відсутнє – очевидно, децю відновлювалося з пам'яті чи перероблялося. Однак вірші розміщені не в хронологічному порядку, і це підказує читачеві, що прихований від поверхового погляду порядок визначається психологічним конфліктом у свідомості ліричного героя, нюансами його ставлення до світу й оточення, до товаришів у нещасті. Більшість текстів мають посвяти чи містять звертання – до дружини, друзів, минулого, поетів-класиків («Вони, що захват і роздум свій...»), зрештою – до себе самого та свого «двійника», адже це медитативна лірика, яка вимагає вдумливої уваги та співпереживання.

Про обставини й задум створення збірки свідчить у своєму нарисі-спогаді про старшого колегу й наставника Леонід Череватенко: «Коли я запитав, чому він творив поезії в тюрмі і таборі, але жодного вірша не народив пізніше, “на волі”, Г. Кочур відповів коротко і сердито: “Не було потреби”. Граничне напруження всіх фізичних і духовних сил Г. Кочур вважав за невід’ємну складову поетичної (як оригінальної, так і перекладацької) творчості. Ось так і виникли вірші, що склали згодом “Інтинський зошит”. “Я перебував тоді на межі смерті і життя. Я був переконаний, що звідти вже не вийду, не побачу білого світу. Через що мені й захотілося залишити щось після себе – свої болі, свої надії, своє розуміння, бачення світу. <...>”», – зізнався майстер молодшому колезі [8, с. 101].

Очевидно, що саме ритмічні, метричні, фонічні особливості текстів «Інтинського зошита» мають основне виразне навантаження. Адже при повторенні мотивів віршова структура щоразу нова, не повторюється у жодному тексті (крім, зрозуміло, сонетів – їх у збірці п'ять). У 15 віршах використано класичну систему віршування: чотиристопний ямб у трьох віршах-посвятах та в одному з чотирьох «капризів» («Каприз трагічний»),

п'ятистопний – у чотирьох із п'яти сонетів та одному вірші зі строфами-терцинами («Перекладач», із посвятою «Д. Паламарчукові»), шестистопний – в останньому сонеті (із посвятою Кузьмі Хобзєєві), у «Капризі II» та у вірші «Якщо ти про мене пам'ятаєш досі...»; у вірші «Розмова» використано чергування п'яти- й шестистопних ямбів при перехресному римуванні; у вірші «Бувало інколи: вертаючи додому...» – шестистопний хорей; у «Капризі III» – чотиристопний амфібрахій. Завдяки різним анакрузам, клаузулам та зміні системи римування кожен текст звучать неповторно, не кажучи вже про розмаїтість предметно-образного змісту.

У 12 віршах використано переважно дольникову систему: три-, чотириіктові дольники, але є й вірші із чергуванням п'яти- та шестиіктовиків і навіть один вірш із довгими восьмиіктовими цезурованими рядками дольника – «Дружині»; ще в чотирьох віршах – поліметричні структури зі вживанням упереміш із довгими дольниками рядків тактовика та акцентного вірша («Спостерігаю об'єктивно», «Отак і судилось: тинятися в тому померклому світлі...», «Інколи», «Ненаписаний вірш»).

Докладніше розглянемо приклади використання дольників, оскільки серед віршів неklasичної метрики таких текстів у збірці найбільше: 8 із 12, тобто дві третини. Дольниковим віршем написано перший (недатований) вірш збірки («**Весни розколихана широчінь...**»), який задає тон подальшому звучанню головних її емоційних та музичних мотивів: тут передано сум'ятливий стан душі ліричного героя, охопленого спогадами, його пориви до краси й гармонії, захмарені *прокльоном років німих*, і щемливі спогади про природу рідного краю – *весни розколихану широчінь, нічний сад, небо – цвяхований зорями храм, прозорий хруців хорал...* Спогади допомагають йому *не заламатись* – «...*то серце кріпить / твоя незламна блакить*», вона ж викликає з душі слова...

Вірш складається з довгих строф (10+10+14+12 рядків-версів), із парною чоловічою римою; вона неточна, зате з вишуканими й несподіваними

асонансно-консонансними співзвуччями (наприклад, у першій строфі – 5 парних чоловічих рим на десять версів). У строфах переважають триіткові рядки зі вкрапленнями чотири-, п'ятиіткових та одного двоіктового (4-й рядок третьої строфи). Анакруза в більшості рядків односкладова, лише три виділені нульовою анакрузою. Для прикладу візьмемо першу строфу:

<i>Весни розколихана широчінь</i>	U-UU-UUUU-	10/3
<i>Стривожила сад вночі:</i>	U-UU-U-	7/3
<i>Вслухались дерева, чуда ждучи,</i>	U-UU-U-UU-	10/3
<i>В струнке гудіння хрущів,</i>	U-U-UU-	7/3
<i>Кипів і пінився білий цвіт,</i>	U-U-UU-U-	9/4
<i>І вітер з обіймів віт,</i>	U-UU-U-	7/3
<i>З кайданів цвітіння, з полону</i> <i>пахтінь</i>	U-UU-UU-UU-	11/4
<i>Втікати не смів і не хтів,</i>	U-UU-UU-	8/3
<i>І ледве стримувала блакить</i>	U-U-UUUU-	9/3
<i>Невпинний тиск верховіть.</i>	U-U-UU-	7/3

Другий вірш збірки – **«Вони, що захват і роздум свій...»** – сприймається як мистецька декларація. У ньому автор згадує дванадцятьох дорогих його серцю попередників та митців-сучасників – від Овідія, Війона, Тараса (Шевченка) й Лесі (Українки) до Тувіма, Пастернака й Тичини, котрі складають цілий світ: *«Все в тім олітературенім світі / Поети обсіли, мов птахи на вітті»*. Світ поза звуками й барвами, витвореними митцями, викликає неоднозначне ставлення – там *«...На проклятих, благословенних путях / життя проходить. Справжнє життя»*. Однак той світ зневолив ліричного героя і засудив на кару, *«якої не видів, / Не відав недолею славний Овідій»*.

Вірш написано довгими (9-11 складів) попарно заримованими рядками на 4-5 іктів, без графічного поділу на строфи. Лише останні шість із 40 рядків

відділені. Неточні асонансно-консонансні рими (*свій – світ, роки – кроків, левад – коливав, прастара – Тарас, кипучі – Тютчев, дощі – ні з чим тощо*) довільно чергують чоловічі й жіночі клаузули. Їхнє розмаїття при тому, що повторюється парна рима у досить довгому тексті, вражає: здається, на прикладах із Кочурових текстів можна показати всю палітру можливих способів римування – шкода, що ніхто цього багатства ще не використав як приклади в українських підручниках та посібниках із віршознавства.

Третій вірш – «**Я тих повинен бути голосом**» – моральне й мистецьке кредо автора, підкреслене вже назвою. На відміну від попередніх та наступних віршів без назв, яких у збірці 9 (тобто рівно третина всього складу), у цьому тексті назвою стає ледь видозмінений окремий рядок – двічі повторений (зі словом *стати* замість *бути*) у дев'ятому та чотирнадцятому катренах. Чотиристопний ямб у досить довгому (16 катренів із перехресним римуванням) тексті лунає суворо, урочисто, як заповіт чи клятва: автор бере на себе важкий обов'язок бути голосом тих, *чиє дихання захололо* або «...*Хто в многості вже стільки років / Між тундрами з питанням болісним / Невільничим ступає кроком*». Загалом це чи не єдиний приклад публіцистично-громадянської лірики у збірці Кочура – йому значно ближчі були мистецькі цінності, ніж суспільні. І лише в цьому вірші-клятві він, зважившись *обстати перед віками* за замучених, говорить про громадянський і моральний обов'язок митця: «...*Ми скромним словом правди тихої / Стозвукий галас перебором*».

Утвердження сили, мужності, бунтівливого спротиву не було покликанням Кочура. Його голос навіть у клятві – *тихий*, слово – *скромне, нелукаве* (однак цей шевченківський епітет створює поле асоціацій із лірикою поета-пророка). Ще одна авторська самохарактеристика ніби взята у середньовічного давньоруського книжника – *чуттям і таланом убогий* («Я тих повинен бути голосом»). Кочурова стихія – напружена рефлексія, прискіплива самооцінка, уважне споглядання. Один із небувалих до того в

українській ліриці приклад вірша-медитації – «Спостерігаю об'єктивно» (7-й у збірці). Він відзначається особливою тонічною технікою вірша, складним синтаксисом та дивовижною звуковою оркестровкою:

- 1) А дивно буває, справді: от я, приміром, роздвоївся.
- 2) Перший я: гарячково граю в життя; удаю
ніби все як слід; хоробливо сміюсь;
- 3) А серцю несила терпіти вже; нерви як струни,
душа в неспокої вся;
- 4) І одчаю свого не сховаю, й розгубленості не втаю;
- 5) Так, неначебто мушу кудись іти, а згадаю –
піти нема куди,
- 6) Ну, і стримую смішне, зрадливе, ганебне,
дитинне бажання заплакати.

<...>

1) U-UU-U-U U-U-UU-U	17/6
2) –U- UU-U-UU- UU- UU-U- UU-UU-	25/11 (14/6+11/5)
3) U-UU-UU-UU -UU-U U-U-UU-	22/9 (15/6+7/3)
4) UU-UU-UU-U U-UUUUU-	18/ 5
5) –U-UU-UU-U- UU-U U-U-U-	20/9
6) UU-UUU- U-U U-U U-UU-UU-UU	23/7

У кожному з 12-ти довгих рядків – від 17-18 до 23-25 складів, розділених цезурами (з яких одна – приблизно посередині – зумовлена не лише синтаксисом, а й ритмікою), а почасти й графічно на кілька «колін»; від п'яти до одинадцяти іктів; коливання проміжку ненаголошених складів між ними – 1-2 склади, але поодинокі проміжки – до 4. Отже, це акцентний вірш; до того ж рядки мають змінні анакрузи (від 0 до 2 складів) і клаузули – чоловічі, жіночі, дактилічні. Рима – не просто неточна, а ще й складена, асонансна або консонансна чи комбінована з обох фонічних різновидів:

роздвоївся – в неспокої вся, удаю – сміюсь – не втаю, нема куди – заплакати, споглядає – волю дай, перестань, мов – танемо, не pomoжеться – знеможення. Це наближує ритмічне звучання до розмовної мови, робить його гнучким, мінливим, сповнює дивовижними відлуннями, що викликають несподівані асоціації. Ліричний текст віртуозно продуманої побудови читаємо водночас і як вірш, і як спонтанний внутрішній монолог, де вже на фонічному й ритмічному рівні виражено тугу, відчай, знесилення і, попри все, стійкість знеможеної людини.

Віртуозними засобами схожий стан і настрої передаються у віршах «Отак і судилось: тинятися в тому померклому світі...» (12-й), «Інколи» (14-й), «Дружині» (23-й), де здебільшого використано довгий цезурований дольниковий рядок (комбінування 4-, 5-, 6-ікових ритмів).

Настрої відчаю й туги не вичерпують змісту «Інтинського зошита», хоча, здавалося б, про що ще міг писати *«Драконом дротяним поглиnutий, / Із паці темної потвори...»* («Я тих повинен бути голосом»). У збірку входить любовна лірика, присвячена дружині, яка перебувала в сусідньому таборі («Дружині», «Простягни через простір свою знеможену руку...», «Молитва атеїста», «Якщо ти про мене пам'ятаєш досі...»), де понад усім безміром туги струменить палка надія й любов. А ще в «Інтинському зошиті» важливі міркування про поезію та її вірних лицарів, про призначення митця. Ці останні вражають глибиною розуміння ваги традицій, величі Слова, відповідальності за нього й саможертвним наміром іти нелегким шляхом творця, вірою в те, що цей шлях – єдине спасіння. Один із віршів такого змісту – **«Ненаписаний вірш»** (16-й) із посвятою: «М. Соколовському написав я цей вірш про ненаписаний вірш». Для прикладу візьмемо фрагмент:

<...>

9) Тріпоче життя в тенетах – укрийся в ажур сонета,

10) Що бажане, що мінливе – впіймай, затримай назавше,

- 11) На Дантові плечі ставши, закуй ланцюгом терцин,
- 12) Споминів луг золотавий поклади покосом октави –
- 13) Дай лад всьому світотвору та й пануй

над світом оцим...

<...>

- 9) U-UU-U-U||U-UU-U-U 16/6 (8/3+8/3)
- 10) U-UU-U-U||U-U-UU-U 16/6 (8/3+8/3)
- 11) U-UU-U-U||U-UU-U- 15/6 (8/3+7/3)
- 12) –UU-UU-U||UU-U-UU-U 17/6 (8/3+9/3)
- 13) - -U-UU-U||UU-U-UU- 16/7 (8/4+8/3)

Вірш складається з 35 довгих цезурованих дольникових рядків (від 15 до 17 складів, розділених цезурою рівно або майже рівно посередині у комбінації 3/4+3 ікти). Анакруза односкладова (і зрідка нульова), клаузула чоловічих та жіночих рим чергується при перехресному римуванні кінцевих слів, але додатково з'являються внутрішні рими, які розділяють окремі рядки на додаткові (коротші наполовину) римовані двовірші у вигадливому візерунку відлунь: *тенетах – сонета, назавше – ставши, золотавий – октави*. Вірш звучить водночас вишукано й легко, передаючи струнку логіку тез, якими ліричний герой переконує свого співрозмовника, що без Слова, народженого у творчих муках, *життя – не життя*. Звернімо увагу на багатство асоціацій, породжених метафорами: *ажур сонета, закуй ланцюгом терцин, на Дантові плечі ставши, споминів луг золотавий поклади покосом октави* тощо. Наприклад, *покласти покосом* можна *отаву* – молоду траву, що влітку виростає на місці вже скошеної. Кочур-поет мислить образами рідного йому селянського світу, порівнюючи віртуозну роботу словотворця з роботою доброго господаря-селянина, який *дає лад усьому*, бо селянська праця немислима без творення гармонії навколо господаря, як і робота митця. Метафора *поклади покосом октави* – багатомірна, синестетична,

оскільки поєднує задля взаємопідсилення зорові, слухові й інші асоціації в єдиному вишуканому образі: рівненькі селянські покоси на лузі і строгий порядок римування у восьмивіршах-октавах...

Уроки Г. Кочура стали в пригоді багатьом його друзям табірних літ та ірпінського періоду. Не кажучи вже про визнання метром перекладу, неформальним лідером нової перекладацької школи, що виростала на руїнах Розстріляного Відродження, – він став наставником цілої когорти митців-табірників: визначними поетами з його легкої руки стали Микола Сарма-Соколовський, Дмитро Паламарчук, Микола Василенко, Іван Савич, Іван Гнатюк. Кожен із них заслуговує пильної уваги науковців, зокрема і як майстер вірша. Серед названих Паламарчук та Гнатюк віддавали перевагу класичній формі, чимало сил доклали до перекладацької праці (особливо Д. Паламарчук). Соколовський та Василенко писали переважно верлібром. Їхня спадщина ще практично не вивчена.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Єдина збірка власних віршів Григорія Кочура показує, що як митець він успадкував традицію модерного періоду української поезії і плідно її продовжив, уже в 1940-х роках розширюючи її рамки, оскільки спирався на відкритий йому величезний досвід світової класики. Перші його, нині знамениті переклади (як-от «Ворон» Едгара По) зроблені ще в концтаборі. Кочурова віршова поетика в «Інтинському зошиті» вражає вишуканістю, розмаїттям, використанням незатертих формальних прийомів віршування, оновленням класичної форми, позаяк є талановитим втіленням ідей, незвичних для легальної тодішньої (сталінського періоду) української літератури – розвиває екзистенційні трагічні мотиви, декларує вагу поетичного слова. Масштаб Кочурового таланту розуміли його табірні друзі й пізніші прихильники, які під його доброзичливою опікою знаходили свій шлях у літературі та перекладацтві. Українська поетична традиція у своїй тяглоті насправді була потужною навіть у часи найлютіших репресій та нищівної русифікації у

застійні часи. Завдяки Г. Кочуру та представникам співдружності, що її умовно називаємо «Інтинською школою», поезія розвивалася як андеграундна течія, і традиційна система віршування в ній поєднувалася з експериментальними неklasичними формами ще до приходу в літературу представників Нью-Йоркської чи Київської школи та авангардистів-вісімдесятників.

Список використаних джерел

1. Василенко М. Довга дорога з тунелю / Микола Василенко. – Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2009. – 268 с.
2. Гнатюк І. Ф. Стежки-дороги. Спомини / Іван Гнатюк. – Вид. 2-е, випр. – Тернопіль : Джура, 2004. – 492 с. – Сер. «Українська Реконкіста».
3. Кочур Г. Інтинський зошит: Вірші 1945-1953 років / Григорій Кочур ; передм. В. Скуратівського. – К. : Молодь, 1989. – 40 с.
4. Сарма-Соколовський М. Коріння пам'яті : поезії / Микола Сарма-Соколовський. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. – 280 с.
5. Сарма-Соколовський М. О. Срібне перо соколиного лету : поезії [Електронний ресурс] / Микола Сарма-Соколовський. – К. ; Херсон : Просвіта, 2009. – 110 с. – Режим доступу : Просвіта Херсонщини <http://prosvilib.ipsys.net/books/sarma/pero/pero.htm> [28.07.2015].
6. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : підручник для гуманітаріїв / Анатолій Ткаченко. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.
7. Український дольник : колективна монографія / за ред. Н. В. Костенко ; упоряд. О. М. Собачко. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. – 432 с.
8. Череватенко Л. «Отак і будеш у чужім труді ти своє шукати...» / Леонід Череватенко // Дніпро. – 1995. – №. 9-10. – С. 99-103.

30.09.2015

Колошук Н. Г. (доктор филологических наук, профессор Восточноевропейского университета имени Леси Украинки, г. Луцк) **Поэтика стихосложения в «Интинской тетради» Григория Кочура и поэтов «Интинской школы».** В период 1945-1950-х гг. в концлагере ГУЛАГА около посёлка Инта (Республика Коми) возникло необычное творческое сообщество – группа людей, которые стремились к творческой жизни и нашли себя в поэзии. Авторитетным центром её стал украинский переводчик Григорий Кочур. По аналогии с условными названиями кружков украинской литературы – «Пражская школа», «Нью-Йоркская школа», «Киевская школа» – будем называть её «Интинской школой». В неё входят представители нескольких поколений украинских художников, которые объединялись вокруг Кочура в лагере и после; она стала особым соединительным звеном в цепи преемственности украинской поэтической традиции, которую историки литературы пока ещё не видят. Поэтому делаем попытку прокомментировать стихотворную поэтику в поэтическом сборнике Григория Кочура «Интинская тетрадь». Этот художник унаследовал традицию модернистского периода украинской поэзии и плодотворно продолжил её, уже в 1940-х годах опираясь на открытый ему огромный опыт мировой классики. Первые, ныне знаменитые, его переводы сделаны ещё в лагере. Кочуровская поэтика в «Интинской тетради» поражает изысканностью, разнообразием, использованием нешаблонных формальных приёмов стихосложения, обновлением классической формы, поскольку является талантливым воплощением идей, необычных для тогдашней легальной (сталинского периода) украинской литературы – развивает экзистенциальные трагические мотивы, декларирует весомость поэтического слова. Благодаря Г. Кочуру и представителям содружества, которое условно называем «Интинской школой», украинская поэзия развивалась как андеграундное течение, и традиционная система стихосложения в ней соединялась с экспериментальными неклассическими формами ещё до прихода в литературу представителей Нью-Йоркской или Киевской школы и авангардистов-восьмидесятников.

Ключевые слова: поэтический сборник Г. Кочура «Интинская тетрадь», «Интинская школа», андеграундное течение в украинской советской поэзии, стихотворная поэтика, неклассическое стихосложение, стихотворные размеры, дольник.

Koloshuk N. G. (Prof. Ph.D., D.Sci., Professor of Lesya Ukrainka Eastern European National University in Luck) **Poetics of versification in Grigory Kochur's poetic collection "The Inta Notebook"**. In the period of 1945 1950s in the concentration camp of GULAG near the settlement Inta (Republic Komi) there was an unusual creative association – group of people

which aspired to creative life and found itself in a poetry. The Ukrainian translator Grigory Kochur became its authoritative center. We will name it “The Inta school” by analogy with the conditional names of groups of Ukrainian literature – “The Prague school”, “The New York school”, “The Kyiv school”. The representatives of a few generations of the Ukrainian artists are included in it, which united around Kochur in a camp and after, it became the special connecting link in the chain of succession of Ukrainian poetic tradition, which is not seen so far by the historians of literature. Therefore we give it a shot to comment on the written in verse poetics in Grigory Kochur’s poetic collection “The Inta Notebook”. This artist inherited tradition of modernistic period of the Ukrainian poetry and continued tradition fruitfully, already in 1940s leaning against the enormous experience of the world classics opened him. First, now famous, his translations are done as early as a camp. Kochur’s poetics in “The Inta Notebook” strikes with a refinement, a variety, use of unconventional formal receptions of versification. He renewed a classic form, and he put into practice ideas talented, ideas, unusual for of that time legal Ukrainian literature (of soviet period). This lyric poetry develops existential tragic reasons, it declares ponderability of poetic word. Thanks to G. Kochur and representatives of concord which we name “The Inta school” conditionally, the Ukrainian poetry developed as an underground flow. The traditional system of versification in it united with experimental non-classical forms already to arrival in literature of representatives of “the New York school” or “the Kyiv school” and of representatives of the 1980s generation.

Keywords: poetic collection of G. Kochur “The Inta Notebook”, “The Inta school”, an underground flow in the Ukrainian soviet poetry, poetics of versification, non-classical versification, written in verse sizes, accentual verse.